

cionizma i prehrane na Sveučilištu u New Yorku koja je održala predavanje pod nazivom *Politics in Action: The Environment of Food Choice*. Predavačica je dala oštru kritiku modernog društva u kontekstu brze i nezdrave hrane podcrtavajući različite reklame i medijske strategije kojima se potroše mami na korištenje brze hrane.

Od izlaganja vezanih za jugoistočnu Europu važno je istaći prezentaciju austrijske povjesničarske Elizabeth Johann koja se pozabavila Vojnom krajinom i okolišnom problematikom. Nažalost, izlaganje nije ispunilo očekivanja za bolje poznavatelje hrvatske povijesti i samo izlaganje nije bilo na većoj razini od stručnog. Autorica se bavila zadrugama, Vlasima i krajišnicima, no može se uočiti kako nije vidljiv poseban doprinos. Izostala je detaljnija analiza okoliša i utjecaja okoliša na stanovništvo (kao i obratno), a čini se da autorica nije upoznata sa suvremenom hrvatskom literaturom. U komentaru na izlaganje profesor Richard Hoffman je uočio povezanost krajiške granice u sklopu tursko – austrijskih ratova s španjolskom granicom u vremenu muslimansko – španjolskih sukoba. Hoffman je prikazao položaj stanovnika i način života kao veoma sličan između ta dva područja. Puno bolje izlaganje održao je mađarski ekohistoričar Lajos Racz koji se dotakao osmanskih ratova i malog ledenog doba. Racz je pokazao povezanost utvrda i njihove izgradnje i razvoja u sklopu malog ledenog doba. Način izgradnje utvrde, iskorištavanje materijala kao i drugi okolišni čimbenici u bitnome su utjecali na razvoj tursko – mađarskih ratova. Takva su istraživanja dobar pokazatelj smjera u kojemu bi i hrvatska historiografija trebala krenuti.

U sklopu konferencije održana je izborna skupština Europske organizacije povjesničara okoliša (ESEH) na kojoj je izabrano novo vodstvo tako je za razdoblje 2013. – 2015. za predsjednicu izabrana Dolly Jørgensen sa Sveučilišta u Umei (Švedska), a za potpredsjednike Julia Lajus s Europskog sveučilišta u St. Petersburgu i Bo Poulsen sa Sveučilišta u Aalborgu, dok je tajnik postao Wilko Graf von Hardenberg iz Centra Rachel Carson u Münchenu. Odlučeno je da će se sljedeća konferencija 2015. održati u Versaillesu u Francuskoj.

Organizatori su se stvarno potrudili te organizirali mnoštvo različitih besplatnih aktivnosti i posjeta za sudionike konferencije poput posjeta Deutsches Museumu, razgledavanja grada, mogućnosti vožnje biciklom, kušanja tradicionalne kuhinje, promatranja ptica itd. Posebno se ističe ideja aukcije knjiga čiji je prihod išao ESEH-u, a takvom je aukcijom omogućeno istraživačima iz manje bogatih zemalja da dođu do vrijednih knjiga za povoljnu cijenu.

S obzirom na raznolikost tema i brojnost izlagača, može se primijetiti konstantan rast zanimanja za okolišne probleme. Od potencijalnih područja iz naslova (voda, hrana i energija), najviše je pažnje posvećeno vodi, a najmanje energiji. Razlog može ležati u mogućnostima istraživanja budući da su povijesna vrela siromašna pitanjima energija, dok se različiti aspekti voda češće spominju.

Goran ĐURĐEVIĆ

SA ZNAJSTVENOG SKUPA “RIJEKA SAVA U POVIJESTI” (SLAVONSKI BROD, 18. – 19. X. 2013.)

U organizaciji Hrvatskog instituta za povijest – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, u suradnji s Gradskom knjižnicom u Slavonskom Brodu, te uz potporu nadležnog Ministarstva, u Slavonskom je Brodu 18. i 19. listopada održan znanstveni skup “Rijeka Sava u povijesti”.

U 26 izlaganja, raspoređenih kroz pet sesija, kojima je sagledana tema rijeke Save u dugom trajanju, od antike do XX. stoljeća, predstavljeni su rezultati, ali i pitanja proizašla iz rada tridesetero znanstvenika humanističkog usmjerenja (povjesničari, arheolozi, filolozi, muzeolozi) iz institucija

u Ljubljani, Zagrebu, Sisku, Slavonskom Brodu, Vinkovcima, Osijeku, Sarajevu, Novom Sadu i Beogradu. Radilo se, kako vidimo, o pokušaju dijakronijski i disciplinarno široke problematizacije fenomena rijeke Save, neovisno o disciplinarnim, epohalnim i teritorijalno-političkim granicama. Programatsku je potku skupa precizirao inicijator, dr. sc. Stanko Andrić:

“Tema skupa je rijeka koja stoljećima tvori južnu granicu Slavonije, ali kod koje je ta činjenica samo jedna od mnogih podjednako važnih elemenata koji tvore njezinu povijesnu važnost i zanimljivost. Znamo danas već dovoljno dobro da se povijest ne može svesti na svoju političku dimenziju ili na zbirku političkih biografija, i ne odričući nipošto važnost političkoj povijesti, skupom, kakav je ovaj o Savi, želimo pokazati da u povijesti djeluju i drugi važni faktori, da su moguće i drukčije perspektive iz kojih se prošla zbivanja mogu plodonosno promatrati i tumačiti.” (<http://hips.hr/odrz-znanstveni-skup-s-medunarodnim-sudjelovanjem-rijeka-sava-u-povijesti/>)

S obzirom na ove *nouvelle histoire* postavke, valja koncepciju skupa o Savi promatrati u referenciji prema prošlogodišnjem skupu, također organiziranom od strane slavonskih povjesničara, a posvećenom avangardnom Josipu Matasoviću, “crnoj ovcu” hrvatske historiografije. Postavljen u taj kôd, skup “Rijeka Sava u povijesti” zorno je pokazao dvije stvari. Prva je ta da u okvirima malih historiografija s područja država-sljednica bivše Jugoslavije, čiji su znanstveno-istraživački resursi maleni, te ih uvelike gutaju različite aktivnosti posvećene reprodukciji i učvršćivanju pojedinačnih i plošnih nacionalnih historijskih pripovijesti, sustavnog i dalekosežnog bavljenja određenom povijesnom temom u svjetlu neke alternativne istraživačke paradigme ili pogleda (ekohistorija, kulturna historija, ekonomska historija, transnacionalna historija i sl.) teško da može biti. Tako je i dobar dio izlaganja predstavljenih 18. i 19. listopada u Brodu, svojim spoznajnim ishodištem bio smješten u različite kontekste ovdašnje *mainstream* historije (bilo je tu i bitaka, i careva, i plemićkih rodova, i “plavih kaciga”). Pa i izlaganja koja su se mogla u užem smislu odrediti, primjerice, kao ekohistorijska, na trenutke su zvučala kao da recikliraju motivska opća mjesta *à la* ćudljiva rijeka, dugotrajne poplave, močvare, komarci itd. Naravno, sve je to posljedica činjenice da smo svjesni potrebe istraživanja svijeta oko sebe iz perspektiva poput ekohistorijske, ali nam, budući da nemamo ni kadrova, ni projekata, ni transdisciplinarnu umreženosti, koji bi iznijeli kompleksnija, empirijska istraživanja, ne preostaje drugo doli isticati ono što se, ruku na srce, nekako podrazumijeva.

Tu dolazimo do drugog poučka protekloga skupa o Savi. Ako i nisu bila neposredno inspirana rijekom Savom, ili su njome bila inspirirana načelno (PDF programske knjižice dostupan je na gore navedenom linku), velika je većina izlaganja, iščitavana u kontekstu konceptualnih smjernica organizatorā skupa, u ovom ili onom svom aspektu ukazala na neizostavnost, u ovom slučaju, rijeke Save, kao faktora i političke ili društvene povijesti ovih prostora. Mogli smo prepoznati Savu kao indikator privrednih dinamika u dugom trajanju (od rijeke koja u anticu integrira, do rijeke kao komunikacijskog “mrtvog kapitala” lokalnih svjetova srednjovjekovlja); Savu ne kao usputni, geografski, nego konstitutivni faktor političkih razgraničenja i suparništava velikih sistema, od srednjovjekovne Ugarske i Srbije, do Austrije i Osmanskog Carstva; Savu kao faktor centralizacije na samoj granici (brodska je karantena, čuli smo, bila institucija reprezentativna na razini Monarhije).

Ukratko, skup je pokazao da, ako već djelujemo u okolnostima koje su na različite načine nesklopne kompleksnim i specijaliziranim istraživanjima, ne znači da se, svatko iz svoje “ordinacije opće prakse”, ne možemo umrežiti i koordinirati radi specifičnih problematizacija. Tek sabrana, izlaganja su se rastvorila u novom svjetlu. A sabirati i koordinirati puno je lakše na institucionalnoj razini. Stoga je svaki napor usmjeren ka kvalitativnom iskoraku, a poduzet na toj razini, od nemale važnosti. Na tom tragu, možda je i najvrednije iskustvo s minulog skupa to da se u Brodu na Savi, prema svemu sudeći, razvija kontinuitet problemskog mišljenja.

Luka JAKOPČIĆ

Ekonomiska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen IX. / Broj 9
Zagreb - Samobor 2013.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: prof. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Goran Đurđević (*Zadar*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil İnalçik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2013.

Adresa uredništva / Mailing adress:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije

Na naslovnici / Cover:

Mlin na rijeci Muri kod Kotoribe (zbirka D. Feletara)